

Elhunyt Cseh Tamás, a huszadik század második felének legjelentősebb magyar énekes-dalszerzője, a magyar populáris zene történetének egyik legnagyobb egyénisége.

Elhunyt Cseh Tamás, a huszadik század második felének legjelentősebb magyar énekes-dalszerzője, a magyar populáris zene történetének egyik legnagyobb egyénisége. Összeállításunkban - melyhez az interjút 2007-ben készítettük - magyar zenészek beszélnek arról, hogy szerintük miben áll Cseh Tamás jelentősége; mi a titka; hogyan hatott rájuk és mik a kedvenc számaik tőle.

Lovasi András (Kispál és a Borz, Kiscsillag) szerint a Cseh Tamáséhoz hasonlóan kiegyensúlyozott teljesítményű, összefüggő és hosszú idejű életműre nincs más példa a magyar zenében. Szerinte a kilencvenes évek lemezei ugyanolyan aktuálisak, mint az első album – míg például Bródy Jánosról már nehezen tudja elképzelni, hogy manapság előállni valami jelentős mondanivalóval a világ állapotáról. Miközben tagadhatatlanul egy generáció előadója, ma is van hallgatósága. Cseh Tamás titka egyrészt az erős egyéni előadásmód, másrészt természetesen Bereményi Géza szövegei. Miközben az általa használt forma bizonyos értelemben elavult, éppen abból csinál erényt, hogy vállalja azt a „védtelen” szituációt: kiállni egy szál gitárral, nem éppen túl nagy gitártudással, és énekelni. Persze ehhez kell egy olyan közeg is, amely tolerálja ezt, nem fojtja bele a szót az előadóba – mint ahogy Bob Dylan több tízezer embert tudott megmozgatni akkor, akkor, mikor a kimondott szónak elképesztő ereje volt. Ma már nincs így, ma is vannak trubadúrok, de valószínűleg jóval kevesebben kíváncsiak rájuk. Tizennégy-tizenöt éves kora óta hallgatja, és nyilván sok mindenben hatott rá

Írta: origo-2009. augusztus 08.

2009. augusztus 09. vasárnap - Módosítás: 2009. augusztus 09. vasárnap

– nem túl sok minden van benne, ami ne hathatna, ami ne lenne fontos. Bár Lovasi soha nem kívánt "egy szál gitáros, szemben a világgal" előadó lenni, és mindig zenekarban gondolkodott. Kedvenc számok helyett kedvenc lemezeket mondott, hiszen Cseh Tamás nem "slágerelőadó": Levél nővéremnek, Antoine és Désiré, Műcsarnok, Frontátvonulás.

Kiss Tibor (Quimby) azt emelte ki, hogy miközben a hetvenes, nyolcvanas évek Cseh-Bereményi-Másik dalai kultúrtörténetileg, szociológiailag pontos képet adnak a társadalom belső vívódásairól, ma is aktuálisak. Cseh Tamás szuggesztív előadó, aki látta, hogy az ő feladata, hogy vállalja a "nagyvárosi trubadúr" szerepét. Hitelessége érzékenységből és színészi képességeiből is táplálkozik. Kiss Tibor szerint biztos, hogy hatott rá Cseh Tamás, még ha nem is közvetlenül – hiszen minden gitáros-énekes számára majdhogynem megkerülhetetlen az ő világa. Kedvenc számai: Benke és Pierre (Utóirat), Amikor Désiré munkásszálláson lakott (Antoine és Désiré), a Levél nővéremnek végig. A jobbik részem (Új dalok) című számot szokta is koncerteken játszani a Quimby.

Víg Mihály (Balaton) szerint Cseh Tamás munkássága azért jelentett fordulópontot, mert visszaadta a hitet, hogy lehet jól magyarul énekelni. Ugyanis volt egy holt időszak a magyar zenében, mikor a kicsit is izgalmas dolgok csak a jazzben történtek, vagy mondjuk az alternatív színházakban. Víg Mihály tulajdonképpen Cseh Tamás és Bereményi Géza hatására lett zenész. Szerinte a titkuk: "szöveg és zene végtelenül azonos volta" – hogy két ember egymásra talált, és abból egy harmadik minőség keletkezett. Ő maga is zenészként valami ilyesmire törekedett, bár ő maga írta a zenét és a szöveget is. Tőlük tanulta azt is, hogy nem szabad megijedni sem az egyszerűségtől, sem attól, ha egy szöveg költői magasságokba szárnyal. Víg Mihály kedvenc számai: Sohase láttam (Jóslat), Tarpay Grófnő (Válogatás), Lee Van Cleef (Műcsarnok), Tangó (Frontátvonulás), és az egész Levél nővéremnek lemez.

efZámbó István (ex-Bizottság, efZámbó Happy Dead Band): A magyar zenei életben ritkán vannak olyan nagyszerű szerzőpárosok, mint Cseh Tamás és Bereményi Géza – efZámbó szerint olyan jól összepasszoló párost alkotnak ők, amit csak a Szörényi-Bródy pár jelentőségéhez lehet mérni. Cseh Tamás titka előadói hitelessége: az, hogy személyisége minden dalából szuggesztíven sugárzik. Már két akkord után látszik minden zenei gesztusán az, hogy őszinte és mélyről jön. Az egyszerű vonalvezetésű, balladisztikus, krónikás előadásmód, a tábortűznél egy szál gitárral is előadható dalok szintén nagyon ritkák a magyar zenei palettán. efZámbó István a Quartnak elmondta, hogy az ő zene ízlése ugyan másfelé kalandozott, és előadói személyiségéhez (ha nevezheti magát előadónak) nem passzolt az, amit Cseh Tamástól tanulhatott volna – mégis, amit ő képviselt, az segítette azt az alternatív zenei kultúrát, amiben efZámbó mozgott. Politikailag, jelenlétével is segítette azt a mozgalmat, ha lehet annak nevezni, amiben alapvetően más stílusú zenekarok vettek részt. efZámbó a hetvenes évek végétől a nyolcvanas évekig tartó korai időszakból, mely a kedvence Cseh Tamás életművében, nem akart egyetlen számot sem kiemelni a többi kárára.

Kollár László (Kistehén Táncczenekar) a Quartnak elmondta, hogy ugyan nagyon szereti a balladisztikus amerikai zeneirodalmat, például Lou Reedet, sokáig nem esett le neki a párhuzam Cseh Tamással. Mikor ez elkezdett "derengeni", akkor jött rá, mikor szól ez az egész, ami addig elment mellette. Most már olyannyira hat rá, hogy azon gondolkodik: "öreg korában" szeretne ő is hasonló dalokat írni. Kollár szerint ahogy öregszik és bölcsebb lesz és/vagy meghülyül az ember, úgy nő benne a vágy, hogy ilyen balladákat énekeljen a maga és esetleg mások örömére. A titok szerinte az, hogy dalokkal megtámogatva nagyon sok mindent el lehet mesélni, és igen erős hatást tud kiváltani. Egyik kedvenc lemeze a Levél nővéremnek II., amit először megszeretett Cseh Tamástól; leginkább télen, bezárkózva, csendes, befordult

állapotban szereti hallgatni.

Göz László (BMC records, harsonás, a Levél nővéremneken játszott) úgy jellemezte Cseh Tamást: jó időben feltűnt jó figura. Szerinte a zenész-szakma elfogadja az énekest, látva, hogy ő mint előadóművész és nem mint "profi" zenész fontos. Mint ahogy Bob Dylannél sem az volt a fontos, hogy hogyan gitározik. Abban a közegben, amiben ő megjelent, az egy szál gitárral kenetteljesen polbeat-dalokat éneklő dalnokok közegében Cseh Tamás és Bereményi Géza volt az egyetlen, aki elő tudott állni valami eredetivel. Zeneileg sem követte az akkor uralkodó sémákat; sajátos, elbeszélő előadói stílusával, egyéniségével ért el hatást. És természetesen az irodalmilag is értékelhető szövegekkel. Göz László említette Másik Jánost is, aki a "zenét képviselte" – hiszen a szövegcentrikus előadói stílus akár monotonná is válhatott volna, Másik dalírói és hangszerelői munkája azonban megmentette ettől. Göz László szerint mivel egy korosztályba tartozik Cseh Tamással, már csak ezért sem lehetett őrá hatással; kedvenc száma a Költözködés (Levél nővéremnek).

Kiss Ferenc (Etnofon kiadó, ex-Kolinda stb.) a Quartnak ezt mondta: "Az én generációm számára Tamás mindenképp emblematisztikus jelentőségű előadó. Olyan nagyvárosi énekmondó, aki a 70-es, 80-as években egyszerű eszközökkel, közérthetően, de mégis poétikusan dalolta ki magából korosztályom életérzését, hangulatát és gondjait. Beleértve a lázadást is. Mivel nálam tíz évvel idősebb, olyan bátyámnak tekintem, akit és akire érdemes mindig hallgatnom. Nincs titka, mert egy daloló indiánnak nem lehetnek titkai. Sikerét őszinteségének, szerencsés előadói alkatának és képességének, valamint nemes értelemben vett egyszerűségének és Bereményi szövegeinek tulajdonítom. Rajztanár, aki hangokkal fest. Mások mondják, hogy néhány dalom kicsit "csehtamásos" (pl. Régi szép idők). Lehet, de ez nem szándékos részemről, hanem inkább az ő hatása a tudatalattimra. Kedvenceim ma is a Levél nővéremnek album és A telihold dalai, melynek felvételeit végigkövethettem, mivel az én stúdiómban készültek. Jó vele dolgozni, épül tőle az ember."

Pettik Ádám (Besh o droM) Cseh Tamás jelentőségéről azt mondta: van egy vagy két generáció, akik számára ő Az előadóművész, vagy legalábbis az egyik. Ő maga is előadóművészként tartja nagyra. Kétségtelen, hogy jó emberekkel dolgozott együtt, ám Pettik szerint valószínű, hogy Bereményi Géza szövegei, Másik János zenéi más előadóval nem tudtak volna olyan hatást elérni, mint Cseh Tamással. Aki ugyan a szó klasszikus értelmében egyáltalán nem tekinthető képzett gitárosnak, és nem a szokásos értelemben vett jó énekes (sokan a zenésztársadalomban ezért is bírálják), ám kevés eszközzel mégis képes élővé, működővé tenni a dalokat. Pettik Ádám elmondta: volt egy korszak az életében, mikor nagyon sok lemezét hallgatta; mindig lenyűgözte, hogy a maga minimalista megközelítésével milyen jól megfogta az általa előadott dalok hangulatát – mintha csak ő írta volna őket. Zenészként természetesen Másik János munkái is hatottak rá; kedvenc Cseh Tamás-dala pedig a Désiré bottal üti a saját nyomát (Antoine és Désiré).

Palya Bea szerint a Cseh Tamás – Bereményi Géza páros a magyar dalírásban fontos alapköveket rakott le, azzal, ahogy szöveg és zene találkozik, és a rendkívül színvonalas szövegekkel. (Az énekesnő elmondta, hogy Lovasi András és a Belga munkásságán kívül nem igazán ismer olyan mai magyar szövegíró, aki igazán megfogná). Bár rá személyesen nem hatott, hiszen inkább népzene, hallgatott, később pedig francia sanzont vagy angol dalírókat, abba a gimnáziumba (Apáczai Csere János) járt, ahová korábban Cseh Tamás. Az iskolában gyakran hivatkoztak rá, olyasféle figura volt, aki hatott az emberekre, akitől különböző helyzetekben beidéznék sorokat, utalnak rá.

Fiáth Marianna (Ludditák) ezt válaszolta a Quartnak: "Cseh Tamás szentesi

Írta: origo-2009. augusztus 08.

2009. augusztus 09. vasárnap - Módosítás: 2009. augusztus 09. vasárnap

drámatagozatosként alaptól megkerülhetetlen – kb. a Mélyrepülésig/Nyugati pályaudvarig követtem a pályát, a későbbi darabokkal nem vagyok annyira képben. A kamaszkoron tisztességgel átsegítettek a kazik – a Trabanttal, a Kontroll Csoporttal, a Neurotickal stb. együtt szélesebb terpeszben állt meg a hetvenes-nyolcvanas évek. A titka, a sokat emlegetett sármon és az ún. hitelességen túl, ha szövegcentrikusan nézzük, a szerencsés párválasztás(ok). Illetve: akkora hatásszüneteket tartani olyan évődő-elgondolkodó távolba meredéssel azóta se bír senki." Kedvenc számai helyett inkább kedvenc lemezeit írta meg: Frontátvonulás, Antoine és Désiré, Utóirat.